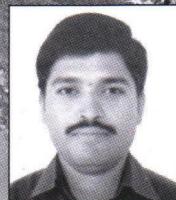

अवर्षण भागात शेततळे ठरले शांकुत बागायती शेतीस वरदान

डॉ. प्रविण चव्हाण,
कृषी विज्ञान केंद्र मोहोळ

अ.क्र.	शेतकऱ्याचा तपशील	माहिती
१.	नाव	श्री. दिपक हरी माने
२.	गांव	खंडाळी ता. मोहोळ जि. सोलापूर
३.	शिक्षण	१०वी
४.	वय	३७ वर्ष
५.	कुटुंब	एकत्र (आई-वडील, पत्नी, भाऊ-वहिणी)
६.	एकूण क्षेत्र	२८.५ एकर
७.	बागायत	२८.५ एकर
८.	पाण्याचा स्रोत	विहीर-०१, बोअर-०४, शेततळे-०१ (४४मी. x ४४ मी.), १५००० फूट अंतरावरून तळ्यातून पाईप लाईन
९.	शेडनेट गृह	२० आर (अर्धा एकर)

श्री. दिपक हरी माने यांनी बालपणापासून शेतीची आवड असल्यामुळे १० वी पर्यंतच शिक्षण घेऊन शेतीमध्येच प्रगती करण्याचा चंग बांधला होता. आज एका यशस्वी शेतकऱ्यांच्या पंगतीमध्ये श्री. माने दिसून येतात. घरची जमीन भरपूर असल्यामुळे हाताला काम कमी नव्हते आणि श्री. माने यांची काम करण्याची जिद्द देखील तेवढीच होती. त्यामुळे त्यांनी शेतामध्ये विविध प्रयोग करून ते यशस्वी

उभारले आहे. त्यामुळे ते उन्हाळ्यात देखील फळबाग जगविण्यासाठी चिंताग्रस्त दिसत नाही.

श्री. माने यांची शेती पद्धती :

श्री. माने यांची शेती पद्धती बघता शेतीतील नियोजन हे वर्षभर रोजगार मिळण्याच्या दृष्टीने केलेले दिसून येते. याकरिता त्यांच्याकडे घरच्या मनुष्यबळाव्यतिरिक्त कायमस्वरूपी ६ महिला मजूर व २ पुरुष मजूर शेतामध्ये राबताना दिसतात. महिला

देखील करून दाखविले आहेत. श्री. माने यांच्याकडे आधुनिक सिंचनाची सोय असल्यामुळे प्रामुख्याने त्यांनी फळबाग व ऊस या पिकांबरोबरच एकात्मिक शेती पद्धतीवर भर दिला आहे. त्यासोबतच त्यांनी शासनाकडून मिळणाऱ्या अनुदानाचा लाभ घेऊन सामूहिक शेततळे

मजुरासाठी रु. १५०/- प्रती दिवस तर पुरुष मजुरांना रु. २५०/- प्रती दिवस इतका रोजगार दिला जातो.

आंतरपीक पद्धती यशस्वी वापर :

श्री. माने यांनी २०१३ साली डाळींबाच्या भगवा वाणाची लागवड करून त्यामध्ये झेंडू व कलिंगडाचे आंतरपीक घेतले. त्यामुळे झेंडूपासून मिळालेल्या उत्पन्नातून त्यांचा लागवडीचा खर्च निघाला व डाळिंबाला सूत्रकृमी पासून बचाव करण्यास फायदा झाला. आंतरपिकामध्ये घेतलेल्या कलिंगडापासून एक एकर क्षेत्रामध्ये २.५ लाखापर्यंत उत्पन्न मिळाले. अशाच प्रकारे केळीमध्ये आंतरपीक म्हणून कांदा पिकाची लागवड देखील त्यांनी यशस्वी करून दाखविली आहे.

डाळींबाचा एक बहार घेतल्यानंतर माने यांनी डाळींबावर गुट्या तयार करून स्वतःच्या शेतामध्ये डाळींबाचे क्षेत्र वाढविण्याचा त्यांचा विचार आहे. चौकस, विचारी स्वभावामुळे माने हे भविष्याचा वेध घेऊन पीक पद्धतीमध्ये बदल करताना नेहमी दिसतात. श्री. माने यांच्या शेतात ४४ मी. x ४४ मी. आकाराचे सामूहिक शेततळे उभारलेले आहे. ज्याच्या जोरावर माने यांची पूर्ण शेती बागायतीखाली आली आहे. या शेततळ्याची क्षमता १ कोटी लिटर पाण्याची असल्यामुळे विहीर, बोअर व तळ्यातून केलेली पाईप लाइन या सर्व स्त्रोताचा वापर शेततळ्यामधून केल्यामुळे फायद्याचे ठरत असल्याचे माने सांगतात. विशेष बाब म्हणजे संपूर्ण क्षेत्रावर ठिबक

अ.क्र.	पीक	क्षेत्र(एकर)	एकरी खर्च	उत्पन्न	दर (सरासरी)
				(टन/एकर)	
१.	ऊस	७.००	रु.४५,०००	६०.०० टन	रु.२०००/- टन
२.	केळी	६.००	रु.८०,०००/-	३५.०० टन	रु.७.००/- किलो
३.	डाळींब	२.००	रु.८०००/-	९.०० टन	रु.७०.००/- किलो
४.	कांदा	१०.००	रु.३०,०००/-	१५० टन	रु.२०/- किलो
५.	कलिंगड	१.००	रु.६०,०००/-	२५.०० टन	रु.७.००/- किलो
	(आंतरपिक)				

सिंचनाची सोय असल्यामुळे कमीत कमी पाण्यावर माने यांची शेती फूललेली दिसते.

या शेततळ्यामध्ये साठवलेल्या पाण्यामध्ये माने यांनी यावर्षी मत्स्यपालन देखील सुरु केले आहे. ज्यामध्ये रोहू, कटला, मृगळ या जातीची मत्स्यबीज शेततळ्यामध्ये सोडले असून माशाचे वजन १ ते १.५ किलो पर्यंत झाले आहे. याची विक्री करून देखील चांगले उत्पन्न मिळण्याची अपेक्षा माने व्यक्त करतात.

शेतीमधील उल्लेखनीय बाबी : श्री माने यांच्याकडे मूळा जातीचा रेडा असून रु. ३५०/- दर आकारून ते म्हशीच्या नैसर्गिक रेतनासाठी वापरतात त्यामुळे बन्याच प्रमाणात गावातील पशुपालकांना पर्यायी व्यवस्था उपलब्ध झाल्याचे दिसून येते. त्यासोबतच होलस्टेन फ्रिजियन जातीचा देखील उत्तम गुणत्तापूर्ण वळू देखील माने यांनी जोपासला आहे. गावातील शेतकऱ्यांना संकरीत गायीस नैसर्गिक रेतनासाठी रु. २५०/- प्रती गाय दर आकारतात.

श्री. माने यांचे बंधु हे सहयाद्री अँग्रो फूड्स, बारामती यांचे दूध संकलन व शितकरण केंद्र चालवितात. सहयाद्री अँग्रोतर्फे त्यांना दूध संकलन, दूध चाचणी व शितकरण करण्यासाठी जनरेटरसह सर्व उपकरणे मिळाली आहेत. श्री. माने यांनी ५ लाख रुपये खर्च करून जागा व संकलन केंद्रासाठी खोली बांधली आहे.

या संकलन केंद्रावर रोजदिनी १२००-१३०० लिटर दूध संकलित केले जाते. प्रती लिटर दुधामागे श्री. माने यांना रु. १.५/- इतका नफा दिला जातो. अशा प्रकारे त्यांना रोज १८००-१९५०/- इतके अपेक्षित उत्पन्न मिळते.

कांदा चाळ : श्री. माने यांच्याकडे कांदा पिकाखालील क्षेत्र जास्त असल्याकारणाने त्यांनी स्वखर्चने २५ टन क्षमता असलेली कांद्याची चाळ उभारली आहे.

दाखवतात. तसेच बायोगॅसच्या माध्यमातून शेतीमधून तयार होणाऱ्या टाकाऊ पदार्थाचा इंधन म्हणून वापर केला जातो.

चारा बँक :

जनावरांच्या खाद्य व्यवस्थापनामध्ये हिरवा चारा निर्मितीसाठी २ एकर क्षेत्रावर संकरीत नेपियर (फुले जयवंत), मारवेल,

मका, कडवळ यासारख्या पिकांची लागवड करून चांच्याची उपलब्धता कायम स्वरूपी माने यांच्याकडे राहते. त्यामुळे दुष्काळी परिस्थितीत देखील शेततळ्याच्या सहाय्याने हिरवा चारा सतत जनावरांसाठी उपलब्ध असतो.

श्री. माने यांचे

नियोजित नावीन्यपूर्ण उपक्रम : १. श्री. माने यांनी सध्या ५० सिरोही जातीच्या बोकडाचे संगोपन करून विक्री करण्याचे उद्दीष्ट ठेवले आहे. त्या अनुषंगाने त्यांनी तारेच्या जाळीचे कुंपण करून ठेवले आहे. लवकरच हा व्यवसाय ते सुरु करणार आहेत. २. जनावरासाठी शास्त्रिय पद्धतीने आधुनिक मुक्त संचार गोठा तयार करण्यासंबंधी पुढाकार घेतला आहे.

डॉ. तानाजी वळकुंडे,

डॉ. दिनेश नांद्रे

(कृषी विज्ञान केंद्र मोहोळ)

